Äreminne öfver Georg Stjernhjelm af Erik Gustaf Geijer. Uppläst i Svenska Akademien d. 20 Dec. 1840

Bokutgåva

Texten ingår i *Svenska Akademiens Handlingar Ifrån År 1796. Tjugondetredje delen*, s. 151–171. P. A. Norstedt & Söner, Stockholm 1850.

Sedan Svenska Akademien redan år 1836 till täflingsämne i vältaligheten uppgifvit *Äreminne öfver Georg Stjernhjelm*, med under de följande tvenne åren fördubblad belöning, men ingen af de öfver detta ämne insända skrifter uppfyllt de fordringar, som Akademien ansett sig böra fästa vid prisets utdelande, uppdrog Akademien, med den anledning hennes stadgar gifva, år 1840 åt sin ledamot Herr Geijer, att författa detta äreminne, som af honom, högtidsdagen nämde år, upplästes. Författaren önskade likväl att, före tryckningen, skänka sin skrift en ytterligare fulländning, hvarför med minnesteckningens införande i Handlingarne uppsköts. Kort före sin sista sjukdom ämnade Herr Geijer företaga nämde arbete, hvilket dock af döden afbröts. Skriften meddelas derför nu i sitt ursprungliga skick, sådan den lästes på högtidsdagen och redan då kröntes af allmänhetens bifall.

Vältaligheten och Sången hafva förnämligast ibland oss täflat att fira den store Gustaf Adolfs tidehvarf. Den inhemska Häfdeforskningen har deremot dröjt; och den är ännu långt ifrån att till detta tidehvarf hafva betalat sin skuld. Följden har blifvit, att denna stora tid, oaktadt alla deråt egnade loford, likväl ej ännu njutit sin fulla rätt och således ej heller sitt rätta lof, så vida ett sådant endast på insigt och rättvisa kan grundas.

Det är *vi*, det är ej den store Konungen och hans män, som derpå förlorat. De äro öfver berömmet. Men öfver rättvisan är ingen. Och funnes det hos de hädangångna någon känsla af jordiska ting, det är ej öfver berömmet, utan öfver den berömmandes beskaffenhet, hvarigenom endast lofordets halt bestämmes, som de kunde glädjas.

Så hänförer sig slutligen allt menskligt till menniskan sjelf och hennes inre värde eller ovärde. En tanke, en känsla, gillande eller ogillande, upplyftande eller nedslående, och derigenom verkande på tusendes handlingssätt, är det sista, ytterst luttrade alstret af de största verldshändelser, de vidsträcktaste bedrifter. Denna händelsernas själ står ofta i skarp motsats mot hvad man kunde kalla deras kropp. Den sednare förgår, upplöses. Den förra fortlefver och renar sig. Det är anden, som svingar sig öfver stoftet.

Hvad var Gustaf Adolfs odödliga bedrift? – Att genom sitt lif och slutligen genom en segrande död, mer än någon, hafva befästat reformationens politiska bestånd. Det är hans förtjenst om verlden. Och att genom denna strid hafva infört ett litet, fattigt, förut afsöndradt folk till gemenskap med den odlade verlden och invigt det till en kämpe för odlingens heliga sak; det är hans förtjenst om oss. Alla yttre vedermälen af denna tid försvinna allt mer. Af våra eröfringar på andra sidan Östersjön återstår ej en enda. Hvad Gustaf Adolf redan såg som en möjlighet, har blifvit en verklighet. Vi äro återdrifne bakom våra klippor och skär. Men det af honom nylifvade andliga bandet emellan oss och våra Germaniska bröder kan ej upplösas: det växer osynligen. Det har i våra dagar visat sig verksamt. Kanhända skall det ännu en gång erhålla en stor betydelse. Kanhända är ej den tid så aflägse, då det Norra protestantiska Europa skall åter känna sig såsom ett politiskt, af de dyraste intressen förknippadt helt.

Och likväl är ej denna utsigt den sista, den högsta. Den sista frukten af Gustaf Adolfs tidehvarf är ej af en

politisk, den är af en rent ideell och moralisk natur. Den ligger i värdet af den underpant, han gifvit af sin kärlek för sina likars väl, af sitt nit för sitt slägtes framskridande till högre ljus, af sin oförskräckthet i uppoffring under medvetandet af ett ädelt mål. Det är slutligen det arf, han oss lemnat. Vi vilja dermed låta oss nöja.

Huru sammanstämma ej äfven derföre hans krigiska och hans fredliga förtjenster! Af de förras rykte är verlden full, och ingen har gjort honom platsen stridig af sin tids största krigare. Af de sednare vet verlden mindre; men vi känna dem väl. Eller skulle vi någonsin kunna glömma, huru, midt under de största och svåraste krig, som Sverige fört, Gustaf Adolf blef stiftare af Sveriges undervisningsverk! Huru ädelt, omsorgsfullt, frikostigt utkastade han ej grundvalarna dertill under nöd och faror af alla slag, och på en tid, då vapnen uteslutande syntes fordra alla uppoffringar! Men här var ett offer åt högre makter. Så inviger en ljusets hjelte sina vapen.

Häfdatecknaren, hvars ord talaren här må nyttja, har sagt: "Det finnes intet högre och ädlare hopp, än Gustaf Adolf nedlagt om Sveriges framtid i dessa stiftelser." Omdömet gäller ännu mer den *anda*, i hvilken de gjordes, än den *form*, i hvilken de först framstodo. Former vexla med tiderna: enligt odlingens gång böra de blifva allt innehållsrikare. Andan af ett undervisningsverk, på en gång fosterländskt och menskligt bildande, sådant som Gustaf Adolf åsyftade, är nödvändigt, *att allt flera skola blifva delaktige af dess fördelar.* I denna riktning är det oss uppgifvet att fullfölja hans verk. Det finnes intet tidehvarf, som mindre kan anföras till stöd för det stationära i något afseende, än Gustaf Adolfs. Det var fullt af lif, af ett kämpande lif. Det utströdde nya frön i alla riktningar. Många af dessa frön nedtrampades af det förhärjande kriget. Andra uppsköto i en gestalt, som allt för mycket vittnade om den hårda jordmån, i hvilken de såddes. Få blomstrade fritt. Det är ej det yttre af Gustaf Adolfs skapelser, som är det rätta föremålet för vår beundran. Det vore att dyrka den omständigheternas makt, som ofta var hans egen fiende. Det är andan af dessa skapelser, som är stor och beundransvärd, och som, funnes den än i dag vid lif, skulle säkrast förändra våra inrättningar i öfverensstämmelse med tidens sanna fordringar.

Ett så kalladt klassiskt tidehvarf, hvars verk och alster kunde anses såsom stående mönster, kunde således icke Gustaf Adolfs tidehvarf blifva, åtminstone ej i vanlig mening. Ty begreppet om mönster innebär nödvändigt *fulländning* i ett eller annat afseende. Men Gustaf Adolfs tidehvarf har ingenting fulländat, – minst i Gustaf Adolfs egen mening. Sjelf bortrycktes han i blomman af sina år, från ett halfgjordt arbete, som efter honom blef ett annat, ehuru det utan honom aldrig hade blifvit hvad det blef. Hvarken den protestantiska saken, eller Tysklands författning, eller Sveriges förhållanden blefvo efter honom sådana, som han synes hafva tänkt sig dem. För att åter nyttja häfdatecknarens ord: "Man ser öfverallt stora spår, men ej slut på vägen, spridda försatser till en slutsats, vid hvilken döden trädde emellan." Sådan konungen, sådane hans män. Vi hafva lärt känna nog många af dem, för att våga teckna några hufvuddrag hos en *Gustaf Adolfs man.* Det första – man kunde säga det första och sista – var *dygd* – den gamla bemärkelsen af *duglighet.* Han var en dugande man – och ej blott i en viss riktning, på ett visst sätt, eller i följd af någon viss inlärd eller synnerligen utbildad färdighet, utan i allmänhet hvar han stod och hvar man honom ställde, – en man för sig och sitt öde, i hvad gestalt det honom mötte – aldrig rådlös, sällan rådvill – fäktande, såsom för sitt lif, emot nöd, faror och bekymmer af alla slag, hvilka den tiden dagligen omhvärfde så det allmänna, som det enskilta väsendet, – väl stålsatt mot menskliga sakernas vexling, och med en fri och orädd blick öfver lifvet. Användbar var han, åtminstone till en viss grad, öfverallt och i allt hvad af en man kan fordras. För öfrigt med mer anlag än bildning – i mycket sjelflärd, – en stor början, och af nödvändighet ofta en början. Hvad detta slägte, under kamp och strid, efter sig lemnat, är, med all sin storhet, ofta styckverk, såsom slutligen allt menskligt. Men män äro de, hela, fullständiga menniskor, och såsom sådane, sina egna monumenter, och satta till en föresyn, mindre af hvad man bör *göra*, än af hvad man bör *vara.*

Egentligen är det den gamla inneburna Svenska tapperheten, som under en hjeltes ledning och

utomordentliga omständigheter här framstår och smyckar sig med en mångdubbel lager. Dessa egenskaper röja sig ingalunda blott i krigiska, utan äfven i fredliga värf. Ja, vettenskapsmannen, vitterhetsidkaren af Gustaf Adolfs tidehvarf bär samma stämpel, och ingen på en gång kraftigare och älskligare än *Georg Stjernhjelm.*

Hans upphof var ringa; likväl, såsom det synes, ej utom kretsen af medelmåttans belåtenhet. Han var en bergsmans son i Dalarne. Berättelser finnas än om gossens tidiga och lifliga snillegåfvor. Vi vilje ej uppehålla oss dervid, helst en utmärkt lefnad vanligen kastar någon glans tillbaka äfven på en dunkel barndom. Men en anmärkning kunne vi ej undertrycka. Oss har alltid synts, såsom genomginge en ungdomsfrisk fläkt från hans fädernebygds berg och dalar hela hans lefnad. Denna bygd, af ålder så rik på fosterländskt lif, var aldrig derpå rikare än på denna tid, som tillika är första morgonrodnaden af Svensk vettenskap och konst. Columbus, fader och söner, Terserus, Stjernhöök och Stjernhjelm (hvilka begge sistnämde Kristina kallade sina *Dalstjernor*) voro alla barn af denna bygd; och under en stor del af den tiderymd, då de fleste af dem bildades, satt på Westerås Biskopsstol Johannes Rudbeck, i verksamhet den störste af Sveriges Biskopar på sin tid och ännu derutinnan oöfverträffad. Det var vid det af Rudbeck i synnerhet stiftade Gymnasium i Westerås – en föresyn för de öfriga, för hvilka Sverige har Gustaf Adolfs tidehvarf att tacka, – som desse ynglingar bildades. De gingo, efter korta besök i Upsala, på resor, – flere, såsom Stjernhöök och Stjernhjelm, dervid understödde af Biskopens egna medel. Stjernhjelm besökte Tyskland, Italien, Frankrike, Holland, England, och utnämdes under sin frånvaro till Lektor i Westerås, men lemnades efter sin återkomst ej länge i läroembetet. En lärd af Gustaf Adolfs tidehvarf måste vara beredd att tjena sitt fosterland, hvarhelst högre kunskaper behöfdes. Snart kallades den unge läraren af Gustaf Adolf till Assessor vid den nyinrättade Lifländska Hofrätten i Dorpt. Han upphöjdes kort derefter af Konungen i adeligt stånd och antog då namnet Stjenhjelm, som nu erinrar om så många och stora förtjenster. Hans bana blef lika mångsidig som vidsträckt. Han har såsom Lärare, Domare, Statsman, Förvaltare, så i fredlig som krigisk väg, tjenat fyra Sveriges regenter. Han var Språkforskare, Häfdeforskare, Naturforskare, Jurist, Geometer, Filosof och Skald. Det finnes intet af dessa fält, på hvilket ej hans arbeten lemnat spår efter sig; knappt något, å hvilket han ej tillika är, för sin tid, upptäckare; icke något, å hvilket ej äfven hans misstag hänvist på riktningar, som, framdeles renade, skulle föra till stora och nya utsigter. Han har försökt sig i mycket och följaktligen föga fullbordat. Men för att återkalla ett redan nyttjadt uttryck: han var i allt en stor början. Sammanfattad är hans verksamhet *profetisk.* Det finnes i samklangen af Svensk vettenskap och vitterhet knappt en sträng, som ej Stjernhjelm vidrört; och mycket af hvad sedermera utbildat sig i stridig mångfald, visar sig hos honom förenadt. Sådant är det omdöme, som en förnyad öfversigt af hans lefnad, till en del äfven af hans skrifter och i synnerhet en blick på hans outgifna anteckningar i filosofiska ämnen, framkallat hos den, som i detta ögonblick är en ofullkomlig tolk af hans minne. Språkstudier voro hans tids förnämsta, nästan enda, verldsliga lärdom. Men den var inskränkt inom de företrädesvis så kallade lärda språken. Man hör mången, som deri vill se ett bevis på aftagande grundlighet, beklaga, att dessa språk ej mera äro föremål för en lika odelad uppmärksamhet. En sådan klagan är på det hela obillig. En vidsträcktare synkrets, öppnad öfver hvad kunskapsämne som helst, är redan i sig sjelf en fördel, om också de föremål, som hittills uteslutande fängslat uppmärksamheten, derigenom skulle synas förlora. Ty äga dessa föremål ett eget verkligt värde, så är detta värdes mätande och jemförande med andra värden i sjelfva verket icke en förlust, utan en vinst, äfven för det jemförda föremålet. Så skönjes nemligen först dess sanna betydelse, ja sidor upptäckas deraf, hvilka förut varit lika ovärderade som obekanta. Att påstå motsatsen vore att påstå, det den rätta beundran är blind. Men nu – hvilket nytt ljus har ej uppgått öfver de klassiska litteraturerna och språken, sedan de ej mera äro de enda, som studeras, sedan de intagit sin plats bredvid andra, såsom delar af ett allt mera sig utvecklande helt? Detta genom sednare forskningar uppgångna ljus är så lifgifvande, att med fullt skäl kan sägas: antiken har inom hundra år blifvit ung på nytt. Och den skulle just nu blifva främmande för *ungdomen*, såsom man påstår? Omöjligt! Jag känner ännu i min ålder, att så ej förhåller sig. Om dessa studier ock komma att bedrifvas annorlunda än förr, så innebär detta hvarken att de skola upphöra

eller försvagas. Det är det *adertonde* seklet, som förberedde, det är det *nittonde*, som skall fullborda denna omskapning af språkstudierna. Stjernhjelm tillhörde ännu det *sjuttonde*. Han ägde hela sin tids lärdom; men att bortom dess lärda språkverld ännu en annan fans, ej mindre värd forskarens uppmärksamhet, denna aning visade sig i hans hittills ohörda påstående om den *Götiska* språkstammens ursprunglighet och verldshistoriska vigt. Man ler nu åt den patriotiska öfverdrift, som till och med ville göra Götiskan eller Schytiskan till språkens stammoder. Man låter ej hänföra sig af den gränslöst hittiga qvickhet, med hvilken Stjernhjelm öfverallt fann likheter till bestyrkande af en älskad förslagsmening. Men ser man på utslaget af vår tids stora forskningar, som ledt de *Germaniska* språkens anor till *Indien*, som bredvid dessa språk, såsom deras systrar, ordnat å ena sidan *Grekiskan* med *Latinet*, å den andra sidan de *Slavonska* tungomålen, och som visa, huru hela denna stora språkslägt har lika rätt till ursprunglighet med de *Semitiska* språken, måste man erkänna, att den bana Stjernhjelm först beträdt, skulle, renad och fullföljd, föra långt.

Tiden tillåter oss blott att hänvisa härpå. Ej heller medgifver den oss att följa de blickar, Stjernhjelm sjelf från detta fält kastade på närgränsande, såsom Historiens och Laghistoriens, så i deras allmänna som fosterländska betydelse. Felen och förtjensterna äro hos honom såsom *Språk*- och *Häfdeforskare* ungefär desamma. Hans skrifter i dessa ämnen kunna här, lika litet som hans arbeten i den tidens Lagkommissioner, blifva föremål för en utförligare betraktelse. Men hvad han var såsom *Naturforskare* och *Filosof* måste vi åtminstone med korta drag antyda, innan vi framställa honom såsom *Skald.*

Stjernhjelm tillhörde *Baco de Verulams* tidehvarf. Jag vet ej med visshet, om han var personligen bekant med detta stora snille, som lefde ännu, då Stjernhjelm besökte England. Visst är, att vid stiftandet af det Engelska Vettenskapssällskapet, som af Baco hade först blifvit föranledt, blef Stjernhjelm den förste Svenska ledamot af detta berömda samfund, hvars syfte var att på erfarenhet af rön grunda naturens kännedom. Stjernhjelm var, om ej en mästare, likväl en tidig lärjunge i denna skola, en alltför tidig för Sverige, ty hans rön med det här förut osedda *mikroskopet* ådrogo honom beskyllningar att vara trollkarl och Gudsförnekare, så att han offentligen måste försvara sig mot sådana beskyllningar. Denna vettenskapernas nya riktning innebär tillika deras praktiska användbarhet; och äfven i denna har Stjernhjelm i Sverige gjort epok. För att göra slut på mångfalden och osäkerheten i rikets mått, mål och vigt, hvilka hade föraniedt mer än 100-åriga klagomål, uppdrog Regeringen åt Stjernhjelm på hans ålders dagar att ordna denna stora angelägenhet. Här, såsom öfverallt, visade sig hans sjelfständiga tankestyrka. Hans föresats att grunda Svenskt mått, mål och vigt på en i naturen oföränderlig kropps specifika tyngd, var lika sinnrik som hos oss ny; ehuru han misstog sig i tillämpningen, hvilket åter var en följd af sjelfva problemets ofullständiga uppfattning. Stjernhjelms system för mått, mål och vigt blef emellertid öfver ett halft sekel i riket det gällande. De dernäst följande förbättringar häruti voro nära samtidiga med stiftelsen af Kongl. Vettenskaps-Akademien, hvilken likväl ända till våra dagar ej haft den tillfredsställelsen att se ett nu mera längesedan uppgjordt och på vettenskapliga grunder fotadt system äfven träda i verkställighet.

Det Svenska snillet har på naturforskningens fält flätat sin rikaste krans. Tid efter annan har det likväl fattats af en oemotståndlig längtan att tränga in i det innersta af naturens tempel och vinna en blick af det väsende, hvars slöja ingen dödlig upplyftat. Det må vara vett eller förvett, visst är att i vår nord, der de i sjelfva naturen blottade motsatser kanske snarast locka åt djupet, försöket mer än en gång skett med en förmätenhet, som man ej vet, om man skall tadla eller beundra. Med ett ord, det Svenska snillet har äfven ett svärmiskt drag, ett drag af mystik och djupsinne, af naturfilosofi eller naturpoesi, som är urgammalt, Odiniskt, och mer än en gång på ett sällsamt sätt uppenbarat sig till verldens förvåning Stjernhjelm är en af de poetiska gestalter, som märkas af detta drag. Den som betraktar hans bild, skall kanhända se det skrifvet på hans panna. Den som studerar honom såsom filosof, söker åtminstone i hans yttre något uttryck af detta långvariga, inom sig slutna själsarbete med de högsta ämnen för mensklig kunskap, hvars qval och sällheter, hvars mödor och belöningar Stjernhjelm så ofta i sin enslighet anförtrodde åt papperet. Vi kunna här ej

vidare karakterisera denna filosofi, med hvilken Stjernhjelm omgicks såsom med sin själs älskarinna. Nog af, hon var på en gång platonisk och orientalisk.

Man frågar kanhända: hvarföre uppehålla sig med en i alla fall ofullständig skildring af så olika sträfvanden, istället för att hufvudsakligen fylla det inskränkta utrymme, som blifvit oss tillmätt, med en utförligare skildring af Stjernhjelms förtjenster om Svenska Vitterheten och Skaldekonsten, som bäst hade egnat sig åt detta rum och detta ställe. Vi svare: emedan Stjernhjelm *skalden* ej är begriplig utan Stjernhjelm *vettenskapsmannen*, liksom ingendera utan Stjernhjelm *medborgaren* och *menniskan.* Det är äfven vår uppriktiga mening, att Stjernhjelm ej var mer skald än han var tänkare, eller patriot, eller mycket annat, som han äfven var, eller åtminstone kunnat blifva. Om ett sinne, känsligt på en gång för sakernas äfven finare skillnader och tillika för deras sammanhang i ett anadt helt; om derjemte en bildningsgåfva, mäktig att återgifva och hos andra väcka intrycket så af denna outsägliga mångfald som enhet, tillsammans utgöra hvad man kallar en *poetisk natur:* så var Stjernhjelm i hög grad en sådan, äfven om han aldrig utmärkt sig genom skönskrifveri i vers eller prosa, en färdighet, som nu för tiden det bildade språket så ofta besitter, i stället för den skrifvande. I hans dagar var det annorlunda. Språket låg ännu rått och ouppodladt. Sjelfva våra eröfringar hade på vårt språk skadligt återverkat och fyllt det med främmande beståndsdelar. Man måste känna det barbari, hvari det i följd deraf förfallit, för att rätt värdera allt hvad det blef under Stjernhjelms hand, som med medfödd bergsmannaskicklighet, liksom genom en egen smältning dref ut Svenskans rena, klingande metall ur de rostade ämnen, hvaraf denna kärna omhöljdes. Våra förfäder sade: *smida sånger.* Stjernhjelm uttrycker, såsom sångare, hvad denna bild innebär. Man hör en mäktig rytm liksom i hammarslag på glödande, gnistrande metall, och ser smedens gestalt, halft i skuggor, halft i lågor. Stjernhjelm trädde sent till detta smide. Ja, det synes som hade han först gripit dertill i patriotisk vrede öfver de hinder, som språkets barbari lade i vägen för uttrycket af hans tankar. Ty han ville skrifva *Svenska* och nöjde sig ej med lånet af ett lärdt språk för hemfödda tankar. Elden af dessa tankar har ock omsmält språket inifrån och utkastat det slagg, som betäckte dess yta. Stjernhjelm har på en gång renat och riktat det på ett sätt, som alltid borde tjena till mönster, genom att återgå till den gamla äkta Svenskans källor i fornspråk och folkspråk, och genom att utdrifva all onödig främmande tillsats. Var han sålunda säker på beståndsdelarnas renhet, så böjde och vände de sig under hans kraftiga hand efter behag. Han har en högst lycklig djerfhet i ordfogningar. I allmänhet är denna lyckliga djerfhet, som sjelf har ett eröfraretycke, ehuru dess segrar i sjelfva verket äro odlarens, en hufvudegenskap så i hans bundna som obundna föredrag. Det är en frisk och glad djerfhet, en djerfhet med godt samvete, och hvilken man förlåter blandningen af höga och låga uttryck för den vördnadsvärda ärligheten i beggedera. I poesien behagade *rytmen*, mer än *rimmet*, hans manliga öra. Han undrade om ej musiken af de gamlas metriska rytmer äfven slumrade i Svenskans metall. Han slog den an, och klangen är god. Han är för öfrigt i sin metrik hvad han är i sin ordbildning, djerf, fri, oregelbunden. Men makten af hans rytmer, som stundom störta och ljuda som forsen genom skogen, är ännu i vårt språk oöfverträffad.

Vi sade, att han i patriotisk harm tyckes hafva upptagit sitt vanvårdade modersmål till sitt bröst. Såsom skald är han äfven förnämligast patriot. Hans mest berömda dikt, *Hercules*, med namn och fabel lånad från de gamla, är egentligen en målning af tidens seder och en varning åt Sveriges unga adel, sådan den i lyckans öfvermod började visa sig vid Kristinas hof. Stjernhjelm var gerna sedd af den snillrika Drottningen. Ofta blef hans diktande förmåga anlitad att ordna och smycka hennes fester. Men äfven i dessas glädtighet och prakt förnekade sig ej patrioten; och i det allegoriska upptåg, kalladt *Lycksalighetens äreprakt*, hvarmed Stjernhjelm firade Kristinas kröning, förekomma rörande häntydningar på den oro, den tvedrägt och det förderf, som lurade under den glänsande ytan. Den mäktigaste och föraktligaste af Drottningens utländska favoriter behandlades af Stjernhjelm med oskonsam och bitter qvickhet. Hans tunga var skarp, och hans infall hafva lefvat längre än deras föremål. Genom denna frimodighet förlorade han äfven slutligen Drottningens ynnest och gick att åter tillbringa sina dagar på den egendom, Gustaf Adolf åt honom förlänat i

Lifland, der hans ätt ännu fortlefver. Han återkom under Carl X:s regering till Sverige, genom olyckshändelser mer än vanligt fattig – ty gåfvan att varsamt omgås med denna verldens goda hörde ej till hans egenskaper, och fattigdomen har han firat som sin följeslagare genom lifvet. Men hvarje olycka gaf hans själ en spänstighet, ända till gladt öfvermod. Då han för Ryska vapnen nödgades fly från Lifland, och under sjöresan hem led ett skeppsbrott, i hvilket han förlorade allt, utom sitt och de sinas lif, säges den gamle mannen på Ålands klippor hafva med skämt och sång uppmuntrat hustru och barn, och äfven med några anständiga hopp vändt sina fötter till dans. Af Carl X nämdes han derefter till Landtdomare i Trondhjems län, en befordran, som Konungens död och de förändrade villkoren i den följande freden gjorde fruktlös. Af Carl XI:S förmyndare-regering emottog han flera hedrande uppdrag och motsvarade dem alla, likvisst med undantag af den befattning han erhöll vid reduktionskommissionen, som ej behagade honom. Sina sista år tillbragte han mest med lärda arbeten och i umgänge med vänner och lärjungar. Han hade ett sinne högst lifligt för vänskapens rena behag. *Fattigdomen, vänskapen* och hvad han sjelf kallar *själens nöjaktighet* har han behandlat såsom sitt hjertas gudomligheter. Då under den sjukdom, som slutligen lade honom i grafven, hans vän och lärjunge Samuel Columbus besökte sin vördade mästare och vågade den frågan, hvilken grafskrift borde sättas öfver en sådan man, blef svaret: sätt, att *han lefde glad, medan han lefde.* Med en sådan känsla sönk Stjernhjelm tillbaka på sin dödsbädd i sitt 74 ålders år. Och den som så lefver och så dör, är sjelf sitt äreminne.

* * *